

est iustis. Ecce hoc ut angelus edicit, pastor audit, Chaldaeus agnovit, Erodes expavit. Quid ergo cessas, lingua? Erisne tacita tui conditoris in adventu perducta? Quo reatu teneberis, si vociferantibus angelis tu tacebis? Ecce igitur descendit ros verbiale coruscans in negotio, latens in verbo. Pulsat auditos virgineos caelestis coniugii dispensator, ubi naufragia non passurus est pudor. Indicit nuptias in quibus nec divinitas patris polluitur nec genetricis integritas violatur; fit aure casta conceptus, fit plenitudo uteri et nullus est pondus; et sic intacto pudoris sigillo prosilit partus. Sed ecce quid in hac desponsatione sacer pronubus edicat, agnoscat. *Ave*, inquit, *gratia plena*,¹ et illud quod sequitur. Fateor, tractans hoc ipsum obstipui, in desponsationibus suis quos ordines habeant caeli. Ecce ut video, nulla adhuc petendi fit enarratio, nulla de vocabulo sponsi cognitio, nulla de dotis * quantitate conlatio: et gratiae fructu gravidata est virgo. Sed ecce dotis celsitudo nuper edicitur et desponsator qui fuerit declaratur. Dicit angelus: *Spiritus sanctus superueniet in te*:² ecce significatio certa vocabuli. At vero: *Regni eius non erit finis*:³ quae erit ultra dos ab hac dote superior, regnandi perennitate concessa.

*1493

IGNOTUS (saec. V vel VI)

IN EVANGELIUM MATHAEI OPUS IMPERFECTUM⁴

1458

Homilia I. [...] *Generatio autem Christi sic erat*.⁵ Quoniam superius dixerat, *Iacob autem genuit Ioseph*, cui desponsata Maria genuit Iesum: ne aliquis audientium aestimaret, sic esse Christi nativitatem, quomodo praecedentium patrum, ipse ordinem suae narrationis praecedens addidit, et dicit: *Generatio autem Christi sic erat*: ac si dicat: «Generatio quidem eorum, quos exposuimus, patrum, sic fuit quemadmodum retuli: Christi autem generatio non ita, sed sic». Quomodo? *Maria cum esset desponsata Ioseph, priusquam convenirent, inventa est in utero habens*,⁶ id est, ex virgine sine patre, ut eius

PG
56, 630¹ Lc. I, 28.² Lc. I, 35.³ Lc. I, 33.⁴ Exstat inter spuria S. Io. Chrysostomi. Cf. Cay I, 546 et Bar II, 129, Clavis 707.⁵ Matth. I, 18.⁶ Matth. I, 18.

● PLS IV, 907, 924, 940, 954.

● PLS III, 833, 890, 905, 956, 1135, 1139, 1140.

● Ps.-THEOPHILUS (saec. V/VI), PLS III, 1284, 1323.

generationem enumerans, de semine David eum descendisse ostendat secundum Dei promissa, et extra naturam humanam nativitatem eius exponens factam, mysterium deitatis eius aperiat. Nec enim dignum erat, ut Unigenitus Dei, non propter se, sed propter homines nascens, more nasceretur humano. Homo enim in carne nascitur, ut corruptioni subiaceat: Christus autem natus est, ut sanet corruptionem. Sicut ergo non est consequens, ut corruptibilis homo nascens ex incorruptibilitate virginitatis nascatur: sic non erat consequens, ut Unigenitus Dei, qui ideo nascebatur ut corruptionem sanaret, nasceretur ex corruptione coniugii. Homo ex necessitate nascitur, ut sit: Christus autem non ex necessitate naturae, ut esset, sed ex voluntate misericordiae ut salvaret. Quomodo ergo iustum est, ut unum eundemque habeant nativitatis honorem necessitas et voluntas? Merito ergo contra naturae humanae regulam natus est, quia erat super naturam.

PG
56, 630

Vide autem novam et admirandam Christi nativitatem, id est, per homines peccatores, per mulieres meretrices, et adulteras, et gentiles. Sed talis generatio non sordidat dignitatem Christi, sed commendat misericordiam ipsius. Sic erat mirabilis, ut qui patres per adoptionem fecit et genuit, a filiis nasceretur. Facti sunt patres eius, quorum non erat filius. Iste illis beneficium praestitit, ut esset filius eorum. Illi autem nihil isti praestiterunt, ut essent patres ipsius. In hominibus patres filios sibi adoptant, quos ipsi desiderant: hic autem filius sibi adoptavit patres, quos ipse elegit. Illic filii a patribus suscipiunt generositatis dignitatem, hic autem patres a filio susceperunt. *Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph, priusquam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.* Quoniam futurum erat, ut omnes sancti de virgine nascerentur Ecclesia, desponsata Christo, ideo Christus nascitur de virgine desponsata, ne dignius nascerentur servi quam Dominus. Sed ut per omnia filii paternae nativitatis perfectum imitarentur exemplum, ideo et Maria desponsata erat fabro lignario: quoniam et Christus sponsus Ecclesiae omnem salutem hominum et omne opus suum per lignum

1459

*631

* crucis fuerat operaturus. Ideo autem et desponsata et domi habita, ut desponsatio ipsa fidelis esset, et fornicationis opprobrium a matre repelleret, et virginitatis gloriam nascituro Domino reservaret. Si enim, quia in domo sponsi peperit, infideles iudaei dixerunt, *Nonne hic est Iesus filius Ioseph?* quanto magis si extra domum sponsi peperisset, dicturi fuerant: *Nonne hic est Iesus filius meretricis?* Nam quemadmodum in ea, quae in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis: sic in ea, quae extra domum concipit, est suspecta conceptio. Magis ergo voluit Dominus, ut haberet mater eius maritalem

suspicionem, quam fornicationis opprobrium pateretur. *Antequam convenirent, inventa est in utero habens.* Non dixit, Priusquam acciperet: sed, *Priusquam convenirent, inventa est in utero habens:* quia iam accepta erat in domo. Virginitas enim est incorruptibilitas: incorruptibilitas autem virginitas ipsa sincera. Ideo ergo, autequam convenirent, conceptus est Christus, ut nec de corruptione incorruptibilitas nasceretur, nec ex passione corporis utriusque templum sibi Dominus fabricaret. [...] * Cui inventa est in utero habens de Spiritu sancto? Sine dubio a sponso suo Ioseph, qui zeloso amore semper se admonente, vitam circumspiciebat Mariae. Nam sicut Historia quaedam non incredibilis neque irrationabilis docet, quando gesta sunt quae refert Lucas, Ioseph absens erat. Nec enim conveniens est putare praesente Ioseph introisse angelum ad Mariam, et dixisse quae dixit, et Mariam respondisse quaecumque respondit. Si concedamus, angelum potuisse intrare ad eam, et loqui, plane confestim Mariam abiisse in montana cum festinatione, et introisse domum Zachariae, et salutasse Elizabeth, et mansisse cum ea mensibus tribus, possibile non fuit praesente Ioseph: quia necesse erat, ut absentionis eius et mansionis diutinae requireret causas. Postquam autem rediit peregre post tot menses, et invenit eam gravidam manifeste, forsitan ei comminatus est, quasi sponsus, et de indicio Dei terruit eam, quasi vir timoratus. Illa autem cum videret se innocenter in suspicionem criminis decidisse, nec posse se iam excusare, testimonio ventris convictam, cum lacrymis et suspirio clamans iuravit dicens: Vivit Dominus, nescio unde sit hoc. Quo audito, timuit valde Ioseph et ex parte credidit in ea aliquid esse divinum. Nec enim timuisset, nisi ex parte aliquatenus credidisset. Ad haec autem fidem verborum eius commendabat conversatio eius sancta [...].

*632

Haec et alia similia tractans, nihil horum inveniebat in ea: sed ex diverso omnia laudabilia, omnia admiranda, * quae sine Spiritu sancto possibile non erat esse in natura humana. Omnibus igitur documentis, quibus fornicatio mulieris intelligi et argui solet, deficientibus, sola apud eam remanebat suspicio gratiae Dei. Propter haec omnia aestimavit eam habere in utero de Spiritu sancto. Nam nulla res sic castitatem mulieris viro commendat, sicut vita eius disciplinata. Ubi enim timor Dei est, ibi et castitas est: ubi autem non est timor Dei, ibi neque castitas est. Caro enim urget, securitas mulieris adiuvat carnem: si timor Dei non fuerit qui resistat, quis eam teneat indagatam? O inaestimabilis laus Mariae! Magis credebat castitati eius, quam utero eius: et plus gratiae, quam naturae. Conceptionem manifeste videbat, et fornicationem suspicari non poterat. Possibilius esse credebat mulierem sine viro posse concipere, quam

*633

Mariam posse peccare. Et quod maius est videre, ut sponsus de sponsa sua haberet, sic habuit Ioseph apud se. Frequenter enim viri, etiam si leviter viderint mulieres suas aspicientes in alterum, mox excitantur in zelum: et quod non est illud suspicantur, quia ex magno amore nascitur zelus. Hic autem et maritalem zelum et uteri clamantis accusationem, sola praeteritae conversationis documenta vincebant. *Ioseph autem vir eius, cum esset iustus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.*¹ Cogitabat enim forsitan apud se: Si peccatum eius celavero, facio contra legem Dei: et si propalavero filiis Israel, lapidabunt eam. Timeo enim, ne hoc, quod est in utero eius, divinitus sit. Numquid non Sara nonaginta annorum concepit, et peperit? Si illam quasi lignum iam siccum fecit florere, quid si Divinitas partum isti voluit sine viro donare? Numquid ad virum pertinet ipsa conceptio mulieris? Nam si conceptio mulieris pertinet semper ad virum, sine dubio quando vult vir, tunc conciperet et mulier: nunc autem non quando vult vir, tunc concipit mulier, sed quando vult Deus. Si ergo conceptio mulieris non in viro posita est, sed in Deo. quid magnum, si voluit isti fructum sine viro praestare? Quid ergo faciam? Dimittam eam occulte quia in re incerta melius est, ut meretrix constituta evadat, quam ut innocens moriatur. Iustius enim est, iniustum iuste evadere, quam iustum iniuste perire: quia etsi reus semel evaserit, iterum potest perire: innocens autem si semel perierit, iam non potest revocari. Expedit ergo ut dimissa opprobrium patiatur, quam tradita morti moriatur. Haec autem talia cogitare et agere velle, non est hominis valde iusti. *Haec eo cogitante, apparuit ei angelus in somnis, dicens.*² Quoniam ergo auditio verborum Mariae, et consideratio vitae eius, mala suspicari de ea non sinebat Ioseph: consideratio autem conceptionis eius non permittebat eum ad plenum bona aestimare de ea, et sic animus eius inter utrasque partes fluctuabat, et tenere eam timebat, et tradere eam non audebat: propter hoc necessaria fuit ei revelatio illa divina. Si enim ipsa Maria, quae angelum viderat, et audierat sibi loquentem tam de sua conceptione, quam de Elizabeth, ascendit in montana, ut videret Elizabeth, et ipso confirmaretur aspectu: quanto magis Ioseph post verba conceptionis Mariae, post considerationem vitae eius, adhuc nutabundus necessariam habuit revelationem divinam? Propter tres ergo causas apparuit ei. Primum ne iustus homo ignorans faceret rem iniustam ex proposito iusto: deinde propter honorem matris ipsius. Nam si dimissa fuisset, etsi

¹ Matt. I, 19.

² Matt. I, 20.

non apud fideles, tamen apud infideles turpi suspitione carere non poterat. Tertio, ut intelligens Ioseph sanctam conceptionem diligentius se in futurum custodiret ab illa, quam prius. Prius enim servavit se propter disciplinam iustitiae, postea autem et propter timorem partus huiusmodi. Quare non ante conceptionem virginis venit ad Ioseph? Ut ne cogitaret quae cogitavit, ne pateretur quae passus est Zacharias, qui culpam infidelitatis incurrit de conceptione coniugis iam longaevae.¹ Incredibilior enim erat res *virginem posse concipere, quam anum. Si ille sacerdos constitutus rem faciliorem fore non credidit, quanto magis iste popularis rem difficiliorem fieri non credidisset? Si ipsa Maria, angelo sibi dicende de conceptione sua, pene non credebat propter virginitatem suam, dicens: *Quomodo fiet hoc, quoniam virum non cognosco?*² quomodo Ioseph fuerat crediturus referenti de altera quod sine viro conciperet? *Ioseph fili David, ne timeas accipere Mariam coniugem tuam: quoniam quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est.* Filium David eum nominans, voluit eum adducere in memoriam promissionis Dei ad David, ut de semine eius Christus nasceretur. Dicens autem *Ne timeas*, cognitorem se cordis eius ostendere voluit, ut per haec futurorum bonorum, quae de Christo erat dicturus, faceret fidem, quia *Quod nascetur de ea, de Spiritu sancto est.* Spiritum sanctum, ipsum dicit unigenitum Deum, sicut ipse de se testatur in Evangelio: *Quia Spiritus est, inquit, qui vivificat: caro autem nihil prodest.*³ Et Ioannes ait: *Dominus Spiritus est.*⁴ Non enim Spiritus advocatus ingressus est in Mariam, ut suscipiens corpus nascatur in mundum, sed ut sanctificaret virginis vas. Dicens autem, *Quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est*, hoc dicere vult, quia de semine viri alicuius non fuerat nasciturus, sicut aestimans metuebat Ioseph, sed de Spiritu sancto. Sicut enim secundum praeceptum Raphaëlis angeli ad Tobiam,⁵ viro et uxore more solito venturis ad coitum, oratio praecedere debet, ut quod concipitur, in sanctificatione concipiatur: sic unigenito Deo virginem ingressuro, Spiritus sanctus praecessit, ut praecedente Spiritu sancto, in sanctificatione nascatur Christus secundum corpus, Divinitate ingrediente pro semine. *Et pariet filium, vocabisque nomen eius Iesum.*⁶ Non dixit «Pariet tibi filium» sicut ad Za-

*634

¹ Lc. I, 20.² Lc. I, 34.³ Io. VI, 64.⁴ Io. IV, 24.⁵ Tob. VI, 18.⁶ Matth. I, 21.

chariam: *Ecce Elizabeth uxor tua concipiet et pariet tibi filium:*¹ quia mulier, quae ex viro concipit, marito suo filium parit: quia magis ex illo est, quam de ipsa. Haec autem, quae non de viro conceperat, non filium illi peperit, sed sibi tantummodo. Vide quo modo similitudinem ipsius rei per omnia sequitur, quae facta est in Adam. Sicut enim tunc mulier gustans de ligno, sola seducta est, et peperit mortem; Adam autem non fuit particeps in seductione illius (non enim a diabolo seductus peccavit, sed quia consensit mulieri) sic et modo accipiens Maria de Spiritu sancto, sola credidit, dicens: *Ecce iam nunc beatam me dicent omnes generationes.*² Ioseph autem tunc in fide conceptionis illius nihil habuit commune, sed postea tacendo et consentiendo tantum salvatus est. Ideo et in somniis adstitit ei, non palam: ut quemadmodum dormiente Adam creavit mulierem, sic et isti dormienti divinitus consignaret uxorem. Ipse autem evangelista interpretatur quod intelligitur Iesus hebraica voce, dicens: *Ipse salvabit populum suum a peccatis eorum.* Si ergo medicus, qui nullam potestatem habet salutis humanae, propter solam confectionem herbarum non erubescit medici sibi nomen imponere: quanto dignius iste vocatus est Salvator, per quem totus salvatus est mundus? *Hoc autem totum factum est.* Quid totum? Ut virgo propinquo suo desponsaretur, ut casta servaretur, ut angelus per somnium Ioseph loqueretur, ut sponsam eam accipere iuberetur, ut pueri nomen Iesus vocaretur, ut virgo mundi Salvatorem generaret. *Ut impleretur quod dictum est a Domino per prophetam, dicentem: Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium.*³ Gratia a prophetis testimonium habet, vel ideo ut Vetus et Novum consonet Testamentum, vel ut infirmitati eruditorum satisfaciatur, vel ut non mox temere videretur erumpere, quod tanto ante tempore praedictum est.

Prophetia autem alia est ex praescientia, et haec immutabilis: ut haec, *Ecce virgo concipiet.* Alia ex iudicio operum, et haec solet mutari secundum quod verba sonant, non secundum intellectum, ut, *Adhuc quadraginta dies, et Ninive * subvertetur:*⁴ subintelligimus, nisi poeniteat. Item quae est ex praescientia, illa impletur Dei solummodo operatione, ut quod virgo pareret. Alia impletur hominum administratione, ut de aliquo, ut sit iustus. Admiratus itaque tanti mysterii dignitatem propheta, quasi omnes de somno suscitans, ait: *Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium, et vocabunt nomen eius*

¹ Lc. I, 13.

² Lc. I, 48.

³ Isa. VII, 14; Matth. I, 22, 23.

⁴ Ion. III, 4.

Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus. Multis praetermissis uno utitur nomine, quod praesenti utile est negotio. Quamvis enim nobis sit praesens semper gubernando, tamen praesentior essentialiter ex unitate personae factus est. *Verbum enim caro factum est, et habitavit in nobis.*¹ *Exsurgens autem Ioseph a somno, accepit Mariam coniugen suam.*² Non in domo accepit eam; nec enim adhuc dimiserat eam de domo, sed de animo suo deposuerat eam, et iterum in animum suum eam recepit.

1460

*Et non cognovit eam, donec peperit.*³ Vere enim non cognovit eam ante, cuius fuerat dignitatis, quae unigenti Dei facta fuerat mater: sed postquam peperit, tunc cognovit eam: quia speciosior et dignior facta fuerat, quam totus mundus. Nam quem totus mundus non capere poterat, nec merebatur accipere, quasi in angustum cubiculum uteri sui sola suscepit. Vidit Ioseph enim virginem permanere post partum. Vidit mysterium stellae quo modo stans super caput pueri, venientibus magis puerum demonstrabat. Stans testimonium dabat, quia loqui non poterat. Ipsos denique magos vidit adorantes, et divina dona eorum praesentantes. Audivit sermones ipsorum, quo modo ab oriente usque Ierosolymam stella praecedente venerant, quae non dedignata est hominibus ministrare, ut Dei gloriam revelaret. Ergo incomparabilis nativitas, totius humanae nativitatis mensuram excedens, et divinitatem nascentis pueri ostendebat, et dignitatem Mariae parientis Ioseph demonstrabat. Ideo dicit, *Et non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum.* Cognovit autem eam quae esset, post partum ipsius.

PG
56, 635

Quidam ex hoc verbo, secundum Eunomium, putant, quod Ioseph donec peperit quidem non illam habuit in conscientia⁴ postea autem cognovit eam, et filios peperit. Unde et Christum primogenitum dicit: quia ille dicitur primogenitus, quem alii fratres sequuntur. Insanus neminem intelligit esse sanum: quia illi ausi sunt hoc dicere de illa, putant quia et Ioseph hoc ausus fuit facere. Hoc enim quod fieri potuit, dicit evangelista quia factum non est: illud autem quod nec fieri potuit, quid necessarium habuit dicere: «Factum non est?» Nam sunt quaedam, quae naturaliter possunt fieri: sunt autem quae impossibilia sunt per ipsam naturam. Volo tibi referre. Ille, nescio quis, cum illo litem commisit: et donec vixit, non est ei loquutus. Numquid ex hoc quod dixi, «Donec vixit, non est ei loquutus», ex eo

¹ Io. I, 14.² Matt. I, 24.³ Matt. I, 25.⁴ Editi in margine, *in concupiscentia*. Codex V. D., *in conscientia*, sed altera manu ibidem scribitur, *vel concupiscentia*; et haec videtur esse vera lectio.

signavi, quia post mortem illi loquutus est, quod fieri non potest? Illud enim quod fieri potest, dixi, quia factum non est: quid autem opus habui exponere, quia nec post mortem illi loquutus est, quod fieri non poterat? Sic et Ioseph ante partum credibile fuit ut cognosceret eam, quia nondum cognoscebat mysterii dignitatem: postquam vero cognovit, quia facta est unigeniti Dei templum, quo modo poterat hoc usurpare? Quod antea facere noluit vir religiosus, exspectans nuptias suas postea factururus fuerat, ut habitationem Dei carnalibus concupiscentiis sordidaret? Haec secundum rationem. Veniamus autem ad auctoritatem Scripturae. Dicit enim Apostolus secundum exemplum prophetae de Christo: *Oportet eum regnare, donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus eius.*¹ Ergo Paulus hoc significavit, ut tamdiu regnet * Christus, quamdiu fiant omnia sub pedibus eius, postea autem cesset regnare? Stulte! Qui regnat, antequam omnia illi subiecta sint, multo magis regnat et postquam fuerint ei omnia subiecta. Item alibi dicit: *Donec venio, attende lectioni.*² Numquid significavit: Donec venio quidem, attende; cum venero autem, neglige? De primogenito autem quod dico, usus est Scripturis, non solum illam primogenitum dicere, qui primus nascitur, sed etiam illum qui solus est natus. Quando dicebat Dominus ad Pharaonem: *Primogenitus meus Israel:*³ numquid iam alium populum habebat? Si autem dicis, quia secundum praescientiam dicebat primogenitum populum Iudaicum, sciens quia ex gentibus alium populum erat factururus: dico tibi, quantum ad praescientiam suam, semper duos populos habuit: sed tam de iudaeis, quam de gentibus unum populum fuerat habiturus, sicut et habet.

PG
56, 645

Homilia II. [...] *Defuncto Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, dicens: Accipe puerum et matrem eius.*⁴ Vides quia Ioseph non ad coniugium Mariae erat electus, sed ad ministerium eius? Eunte autem illa in Aegyptum et redeunte, nisi desponsata illi fuisset, quis ministerium ei tantae necessitatis impleret? Nam in prima quidem facie Maria puerum nutriebat, Ioseph conservabat. Revera autem puer matrem nutriebat, et Ioseph tutabatur. Ideo non dicit « Accipe matrem, et puerum eius »: sed, *Accipe puerum, et matrem eius*: quia non propter illam matrem iste filius natus est, sed propter illum filium illa praeparata est mater. Nec pueri erat gloria habere illam matrem, sed illius erat beatitu-

1461

¹ I Cor. XV, 25.

² I Tim. IV, 13.

³ Exod. IV, 22.

⁴ Matt. II, 19, 20.

do, istum habere filium. Sicut ipsa dicebat: *Ecce nunc beatam me dicent omnes generationes.*¹

- 1462 Homilia XXX. [...] *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ille mater mea et frater est.*² In qua cognatione spirituali nihilominus est haec Maria, quae non per coitum carnis, sed per gratiam fidei credendo facta est mater Christi. PG
56, 791

Ps.-DIONYSIUS Areopagita (saec. V-VI)

DE COELESTI HIERARCHIA

- 1463 Cap. IV, IV. [...] Οὕτω γοῦν ὁ θειότατος Γαβριήλ Ζαχαρίαν μὲν τὸν ἱεράρχην ἐμυσταγῶγει, τὸ προφήτην ἔσεσθαι τὸν ἐξ αὐτοῦ παρ' ἐλπίδα χάριτι θεία γεννησόμενον παῖδα, τῆς ἀγαθοπροπεῶς καὶ σωτηρίως τῶ κόσμῳ ἐπιφανησομένης ἀνδρικῆς τοῦ Ἰησοῦ θεουργίας· τὴν δὲ Μαριάμ, ὅπως ἐν αὐτῇ γεννήσεται τὸ θεαρχικὸν τῆς ἀφθέγκτου θεοπλαστίας μυστήριον. PG
3, 181

Idem, in paraphrasi Pachymerae. — Γαβριήλ τὸν Ζαχαρίαν ἐμυσταγῶγει, ὅτι προφήτης ἔσται ὁ ἐξ αὐτοῦ παρ' ἐλπίδα γεννησόμενος παῖς. Προφήτης δὲ ποίας ὑποθέσεως; τῆς κατὰ σάρκα ἐπιφανείας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀνδρικὴν γὰρ θεουργίαν, τὴν τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ ἐνανθρώπησιν λέγει, καθ' ἣν, Θεὸς ὢν, ἐν σαρκὶ τὰ θεῖα εἰργάζετο. Τὴν δὲ Παρθένον θεοτόκον, ὅπως ἐν αὐτῇ γεννήσεται τὸ ἀβέβητον τῆς θεοπλαστίας μυστήριον. Θεοπλαστίαν δὲ λέγει, ὅτι, Θεὸς ὢν, ἐπλάσθη ἐν τῇ νηδύϊ τῆς πανάγνου Θεομήτορος, καθὼ γέγονεν ἄνθρωπος. 193

- 1463 Cap. IV, IV. [...] Ita divinissimus ille Gabriel Zachariam quidem pontificem docuit, quod puer ex ipso praeter spem divina gratia nasciturus, propheta foret humanae divinaeque Iesu dispensationis benigne simul ac salubriter mundo appariturae: Mariam vero erudit, quomodo in ipsa divinum illud ineffabilis Dei formationis mysterium consummaretur. PG
3, 182

Idem, in paraphrasi Pachymerae. — Gabriel Zachariam docuit, prophetam fore puerum illum, qui ex ipso praeter spem nasceretur. Sed qualis argumenti propheta? Apparitionis Filii Dei secundum carnem. Virilem enim Dei operationem vocat Christi Domini incarnationem, secundum quam, cum Deus esset in carne, divina gessit. Deiparam vero virginem instruxit, quomodo in ipsa fieret ineffabile Dei formationis mysterium. Porro Dei formationem vocat, quod cum Deus esset, formatus sit in utero castissimae Dei Matris, in quantum homo factus est. 194

¹ Le. I, 48.

² Matth. XII, 50.

• PG 3, 647, 682. Secundum paraphr. Pachymerae, 162, 671, 690.